

Riebiņu novada teritorijas plānojums
(2012-2024)

2. pielikums

**Kultūras pieminekļi un kultūrvēsturiski nozīmīgo objekti
Riebiņu novada teritorijā**

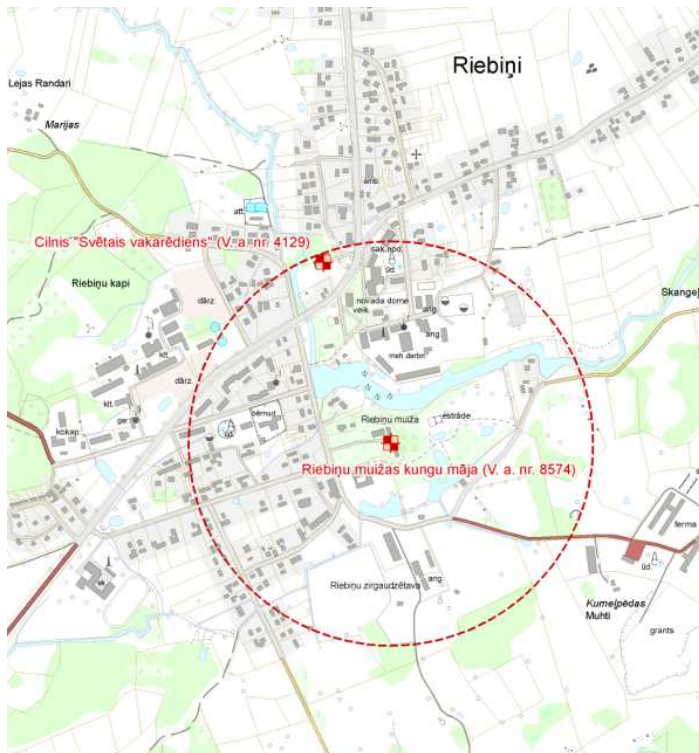
2.1. .pielikums. Valsts aizsargājami kultūras pieminekļi Riebiņu novadā un to situācijas raksturojums

Aizsardz. Nr.	Vērtības grupa	Pieminekļa veids	Pieminekļa nosaukums	Atrašanās vieta	Datējums
1907	valsts nozīmes	Arheoloģija	Karakapu senkapi (kara kapi)	Riebiņu novads, Galēnu pagasts Karakapos	
1908	vietējas nozīmes	Arheoloģija	Karakapu pilskalns	Riebiņu novads, Galēnu pagasts Karakapos un Zeimuļos	
8574	valsts nozīmes	Arhitektūra	Riebiņu muižas kungu māja	Riebiņu novads, Riebiņu pagasts	19.gs. 2.puse
4129	valsts nozīmes	Māksla	Cilnis „Svētais vakarēdiens”	Riebiņu novads, Riebiņu pagasts Riebiņi Riebiņu katoļu baznīca	18. gs.
1932	valsts nozīmes	Arheoloģija	Kurtoša (Rušonas) pilskalns	Riebiņu novads, Rušonas pagasts Mazajos Muceniekos pie Kurtoša ezera	
1933	valsts nozīmes	Arheoloģija	Kristapēnu senkapi un apkaime	Riebiņu novads, Rušonas pagasts Pie Kristapēnu kapsētas	
1935	valsts nozīmes	Arheoloģija	Rušenicas pilskalns	Riebiņu novads, Rušonas pagasts Rušonas upes labajā krastā	
1936	valsts nozīmes	Arheoloģija	Liepu salas apmetne	Riebiņu novads, Rušonas pagasts Rušonas ezera Govsaliņā (Liepu salā)	
1937	valsts nozīmes	Arheoloģija	Upurkalns ar akmeni, kulta vieta	Riebiņu novads, Rušonas pagasts Rušonas ezera Lielajā salā (Upursalā)	
1929	vietējas nozīmes	Arheoloģija	Grebežu senkapi (Maskaļu kalniņš)	Riebiņu novads, Rušonas pagasts Lejas Grebežos	
6506	valsts nozīmes	Arhitektūra	Rušonas katoļu baznīcas apbūve	Riebiņu novads, Rušonas pagasts Vecrušonā	18.gs.b. 19.gs
6507	valsts nozīmes	Arhitektūra	Rušonas katoļu baznīca	Riebiņu novads, Rušonas pagasts Vecrušonā	1766.g 19.gs
6508	valsts nozīmes	Arhitektūra	Klosteris	Riebiņu novads, Rušonas pagasts Vecrušonā, Rušonu katoļu baznīcas teritorijā	18.gs.b. 19.gs.s.
6509	valsts nozīmes	Arhitektūra	Žogs	Riebiņu novads, Rušonas pagasts Vecrušonā, Rušonu katoļu baznīcas teritorijā	19.gs.s.
1925	vietējas nozīmes	Arheoloģija	Kastīres senkapi	Riebiņu novads, Rušonas pagasts, Kastīre pie Jašas ezera	
1926	vietējas nozīmes	Arheoloģija	Kastīres Soda kalns (Lielais kalns, Dārza kalns), soda vieta	Riebiņu novads, Rušonas pagasts, Katīre pie Jašas upes iztekas no Jašas ezera	
1927	valsts nozīmes	Arheoloģija	Kategrades pilskalns (Gordok) –	Riebiņu novads, Rušonas pagasts Kategrade	
1928	valsts nozīmes	Arheoloģija	Krupenišķu pilskalns (Gorodok)	Riebiņu novads, Rušonas pagasts, Krupenišķi Zāļu ezera A krastā	
1930	valsts nozīmes	Arheoloģija	Ludvigovas senkalpi II	Riebiņu novads, Rušonas pagasts Ludvigova	
1931	valsts nozīmes	Arheoloģija	Ludvigovas senkapi I	Riebiņu novads, Rušonas pagasts, Ludvigova Stupānu ezera krastā	
1934	valsts nozīmes	Arheoloģija	Pokšānu senkapi	Riebiņu novads, Rušonas pagasts, Pokšāni	
1938	valsts nozīmes	Arheoloģija	Spuldzeņu Melnais kalns, kulta vieta	Riebiņu novads, Rušonas pagasts, Spuldzeņi	
1939	vietējas nozīmes	Arheoloģija	Stupānu senkapi	Riebiņu novads, Rušonas pagasts, Stupāni Meireļa ezera tuvumā	
1924	valsts nozīmes	Arheoloģija	Šnepstu pilskalns (Lielais kalns) ar apmetni	Riebiņu novads, Rušonas pagasts Šnepsti	
6129	valsts nozīmes	Arhitektūra	Pastaru Vējdzirnavas	Riebiņu novads, Stabulnieku pagasts Dravniekos	1891.g.

Riebiņu muiža - valsts nozīmes arhitektūras piemineklis (aizsardzības Nr. 1907).

Muižas apbūve organizēta ap parādes pagalmu. Riebiņu muižas pils celta vēlīnā klasicisma stilā 19. gs. 1. pusē. 19. gs. Beigās pili modernizēja un sānu korpusiem piebūvēja neobarokālus torņveida korpusus Riebiņu muižas pilī fragmentāri saglabājusies interjeru apdare – koka kāpnes ar virpotiem balustiem, iekšdurvis. Parādes pagalma vienā pusē bijusi klēts ar mūra četrkolonnu portiku vēlā klasicisma stilā. Otrā pagalma pusē kalpu māja un noslēgts laidrs, kura pagalma fasāde ir dekoratīva jumta dzega klasicisma stilā.

Muižas esošā ēka piederējusi fon Veisenhofu dzimtai, bet 1874. gadā to pārdoeva poļu inženierim S.V. Kverbedzam, kura dzimta te saimniekoja līdz pat II Pasaules karam. 20. gs. sākumā muižu atjaunoja Jevgenija Kerbedza un ierīkoja mākslinieku radošo darbnīcu. 1918. gadā agrārās reformas laikā muižas centrālo daļu nodeva Silajāņu pagasta pašvaldībai, kura savukārt te (1920.gadā) ierīkoja sešu klašu pamatskolu. Tā darbojās līdz 1975. gadam, pēc tam muiža tika izmantota kolhoza vajadzībām kā noliktava.

Šobrīd muiža un tai piegulošai parks ir nodots privātai apsaimniekošanai. Muižas ēku komplekss ir sliktā tehniskā stāvoklī, bet parks tik regulāri apsaimniekots.

Rušona apkārtnē

Rušonas katoļu baznīcas apbūve

Rušonas katoļu baznīcas apbūve ir valsts nozīmes arhitektūras piemineklis (aizsardzības Nr. 6506). Baznīcas apbūves kompleksā ietilps Rušonas katoļu baznīca (aizsardzības Nr. 6507), klosteris (aizsardzības Nr. 6508) un žogs (aizsardzības Nr. 6509).

Rušonas katoļu baznīca celta 18. gs. otrajā pusē. Tā ir laukakmeņu un daļēji ķieģeļu mūra trīs jomu halles tipa garenbūve ar centrālo, frontālo zvanu torni virs galvenās ieejas. Kvadrātveida tornis ar četrām ailēm pret katru debess pusi vaiņagots ar nelielu piramidālo smaili. Būve ļoti vienkārša, pat askētiska: taisnstūra apjoms bez kādām izbūvēm, ar slēgtu divstāvu priekštelpu, kuru no trīs jomu lūgšanu telpas atdala smaga mūra siena ar trīs pusaploces arkām otrā stāva līmenī. Lūgšanu telpas centrālais joms noslēdzas ar altāra nišu, kur sākotnēji atradās barokālās formās celts zems mūra altāris, ko balstīja divi pāri dorisku kolonnu ar izliektu virsdzegu. Virs zemākā altāra, visas telpas augstumā, atradās otrais altāra stāvs divu kolonnu portika ierāmējumā. Aiz altāra nišas atradās slēgta presbiterija telpa, uz kuru varēja tikt tikai caur sānu ģērbkambariem, kas no abām pusēm pieklāvās altāra nišai. Vērienīga baznīcas rekonstrukcija notika pirms II Pasaules kara. Tika atjaunotas iekštelpas, izveidojot vienotu centrālā altāra telpu, zuda arī senākais mūra altāris, interjera apdare ieguva klasicisma stila iezīmes. Tomēr izteikti askētiska fasāžu apdare – lēzenie sienu stūru pilastrī, dzegu profilējums, kolonnu veidojums, smagnējie mazi logi ar segmentveida pārsedzi, nišu un ailu proporcijas liek domāt, ka tā ir drīzāk viduslaiku arhitektūra, nevis klasicisma laika būve.

Aiz baznīcas atrodas divstāvu klostera ēka, kas celta vienlaicīgi ar baznīcu. 1766. gadā klosterī apmetās dominikāņu mūki un uz laiku tā izveidojās par Aglonas konventa rezidenci. Rušonas klosterim bijusi arī sava bibliotēka ar 151 grāmatu. No tām 5 bija latviešu valodā, 4 eksemplāri Miķeļa Rota "Katoļu mācība" un 1 nezināma autora eksemplārs.

Apkārt baznīcai un tās dārzam izveidots mūra žogs, galvenie ieejas vārti veidoti no dzelzs, bet vārtu stabi no sarkana ķieģeļa. Baznīcas teritorijā atrodas arī vecā draudzes kapsēta

1832. gadā Rušonas dominikāņu klosteri slēdza. Baznīcu un draudzi nodeva laicīgo garīdznieku aprūpei. Pēdējos gados Rušonas baznīcā un klosterī veikti nopietni remontdarbi – tika nokrāsotas sienas, salabots jumts, pieliktas notekcaurules u.c.

Kristapēnu senkapi - valsts nozīmes arheoloģijas piemineklis (aizsardzības Nr. 1933).

Senkapos arheoloģijas izrakumi veikti kopš 1928. gada. Atklāti 315 apbedījumi. 8. – 13. gadsimtā kapulaukā apglabāti vietējie latgaļu cilts piederīgie. Kapos dotās greznās senlietas ir vietējo amatnieku gatavotas. Šajā laikā novadā nav dziļāku pārnovadu ietekmju, un senlietu daudzveidība liecina par spēcīgu, savdabīgu un bagātu vietējo kultūru.

Liepusalas apmetne - valsts nozīmes arheoloģijas piemineklis (aizsardzības Nr. 1936).

Apmetne atrodas Rušonas ezera liepu salā. Senatnē tā tikusi apdzīvota. Uzskata ka, pils, kura bijusi Liepu salā, celta uz pāļiem.

Upurkalns ar upurakmeni ir valsts nozīmes kultūras piemineklis (aizsardzības Nr. 1037).

Upurkalns un upurakmens atrodas Rušonas ezera Lielajā salā jeb Upursalā. Salas centrālajā daļā dienvidu – ziemeļu virzienā stiepjas kaupre, kuras ziemeļu gals paceļas piecu metru augstumā virs apkārtnes. Augšā atrodas upurakmens, kura apkārtmērs pie zemes ir 5,5 metri, bet augstums – 1,2 metri. Akmens ir no rupjgraudaina granīta. Iespējams, ka tanī ir bijis arī iedobums. Apkārt mazāki akmeņi un ar tumšāku zemi pildīta lēzena bedre.

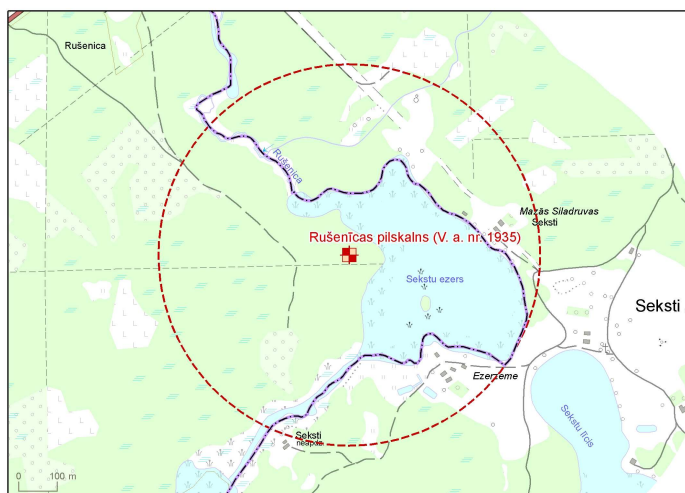
Tas kopā ar citām Rušonas ezera apkārtnes arheoloģiski nozīmīgām vietām veido vienotu arheoloģisko pieminekļu kompleksu.

Rušenicas pilskalns - valsts nozīmes arheoloģijas piemineklis (aizsardzības Nr. 1935).

Pilskalns atrodas Rušonas pagasta Rušenicas upītes labajā krastā, 1 km uz dienvidaustrumiem no bijušās Rušenicas muižas. Pilskalna virma ir 90 m gara un 60 m plata. Pilskalns izveidots uz kalna strēles, kam apkārt ir grāvji un 3 augsti vaļņi. Visspēcīgāk nocietināta pilskalna ziemeļrietumu daļa.

Pilī bijušas divas ieejas – ziemeļrietumos un dienvidos. Vieta tikusi apdzīvota no 8. gs līdz 11. gs. Kultūrslāņa biezums ir apmēram 0,5 m. Pilskalnam ir apgrūtināta piekļuve, tajā var nokļūt ejot kājām. Pilskalna teritorijā atrastas uz vēlākiem viduslaikiem attiecināmas senlietas un arī pats kalns nostātos saistīts ar bruņiniekiem. Šim pilskalnam ir militāra nozīme un tas netika izmantots patstāvīgai dzīvošanai. Tā ir ļoti izdevīga vieta, zemes šaurumā starp Rušonas un Zolvas ezeriem.

Te novērojama unikāla parādība, Rušas upīte, kas savieno abus ezerus, brīžiem tek uz vienu, brīžiem uz otru pusi. Tas ir atkarīgs no ūdens līmeņa vienā un otrā ezerā.

Kategrades pilskalns - valsts nozīmes arheoloģijas piemineklis (aizsardzības Nr. 1927)

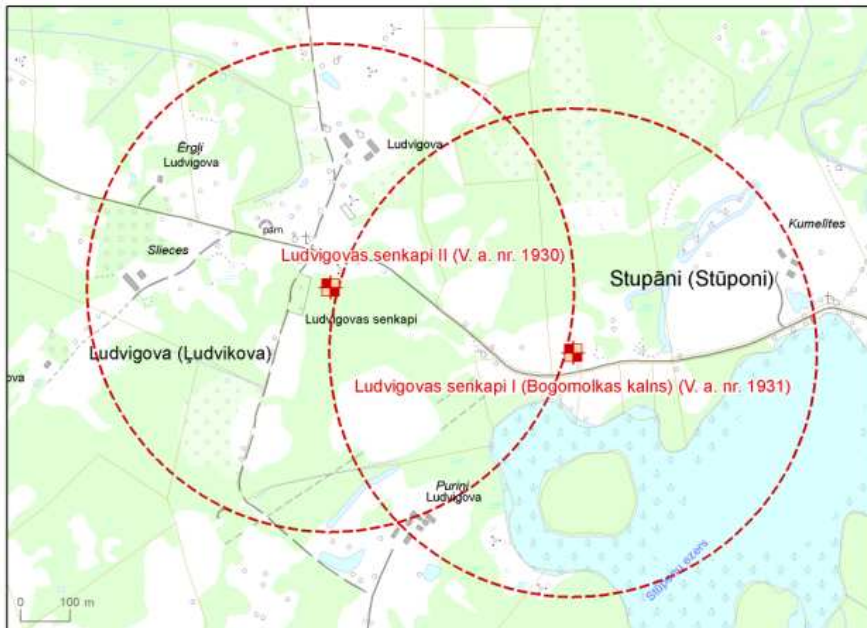
Tas atrodas Kategrades ciemā pie Kategrades ezera. Pilskalns paceļas 17 m augstumā pāri apkārtējiem laukiem. Pilskalna sāni ziemeļrietumos un dienvidrietumos stāvi, pārējās pusēs mākslīgi nocietināti ar grāvjiem un vaļņiem, kas laikam ritot ir noarti un gandrīz pavisam izzuduši. Pilskalna virsmas laukums ir 50x70 m. Kultūrslānis ir 1 m biezs un tajā ir atrastas senlietas, kas attiecināmas uz 9. – 12. gs. Kategrādes pilskalnā arheoloģiskie izrakumi nav veikti.

Krupenišķu pilskalns- valsts nozīmes arheoloģijas piemineklis (aizsardzības Nr. 1928)

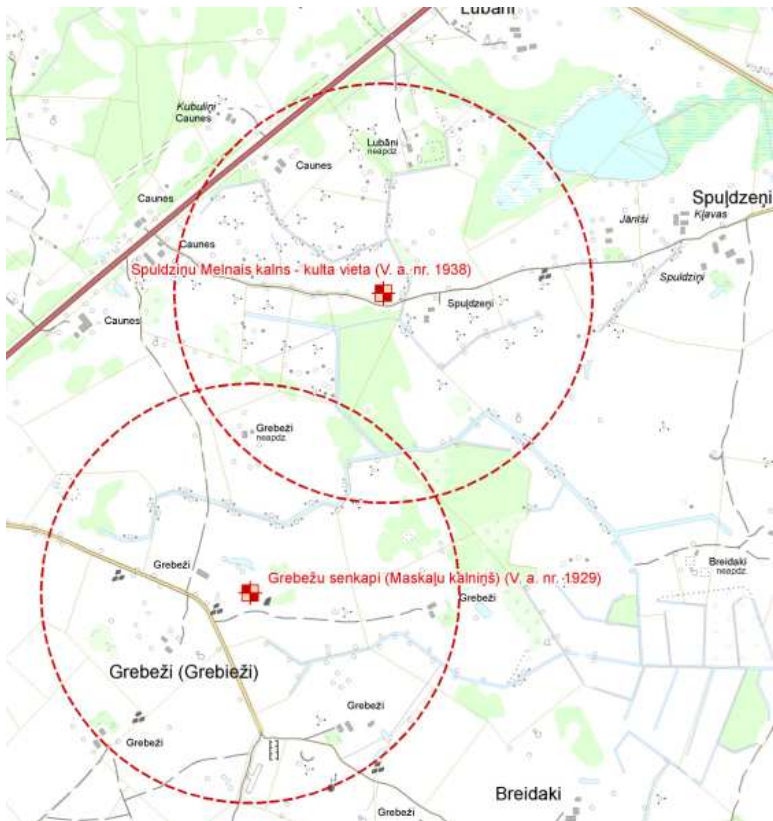
Krupenišķu pilskalns ierīkots uz šaura kalna muguras, kas ar dienvidgalu vērsts pret ezeru. Pilskalna plakums stipri noarts, grāvji un vaļņi gandrīz izzuduši un tas apaudzis ar kokiem. Uz pilskalna ir atrastas māla trauku lauskas, oglītes, apdeguši māla gabali, akmeņu drumslas, akmens vērpijamās vārpstas skriemeļi. Ņemot vērā arheoloģiju ar visu šīs teritorijas apdzīvotību uz Krupenišķu pilskalna senie latgaļi ir dzīvojuši 9. – 11. gadsimtā. Tas ir maz pētīts, tāpēc vēl pilns ar arheoloģiskajiem noslēpumiem.

Ludvigovas senkapi I un II- valsts nozīmes arheoloģijas piemineklis (aizsardzības Nr. 1931 un Nr. 1930).

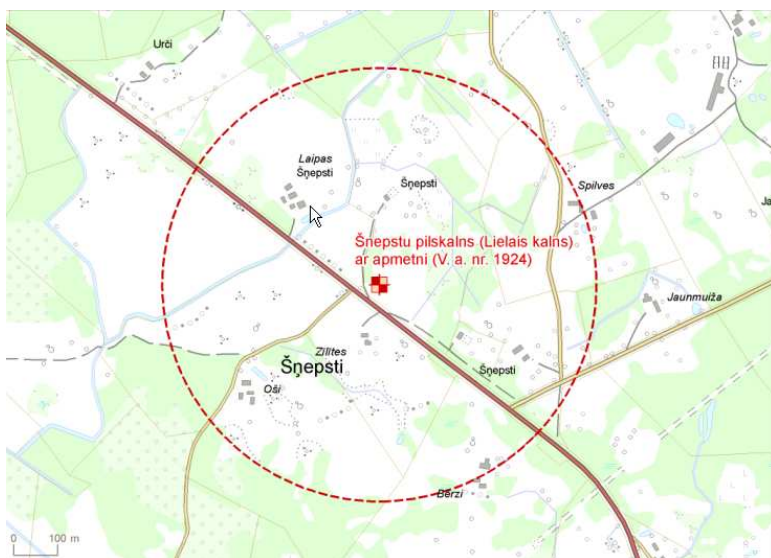
Abi objekti atrodas aizsargājamo ainavu apvidū „Kaučers”. Ludvigovas senkapi I atrodas Stupānu ezera krastā, bet Ludvigovas senkapi II – Ludvigovā, kuri ir hronoloģiski senākie apbedījumi. Tie ir hronoloģiski senākie apbedījumi. Senkapiem raksturīgi akmeņi riņķi un līdzenie kapulauki, kuri tiek datēti ar 8 gs.

Spuldziņu Melnaiskalns (kulta vieta) - valsts nozīmes arheoloģijas piemineklis (aizsardzības Nr. 1938).

Tas tiek uzskatīts par senu kulta vietu. Savu nosaukumu tas guvis no pagānisko upuru sadedzināšanas, tomēr kultūrlānis un atradumi liecina, ka tas izmantots arī kā dzīvesvieta. Zemes virskārta ir ļoti tumšā krāsā, kas liecina par dedzināšanu. Darbība uz šī pilskalna ritējusi pēdējos gadsimtos pirms un pirmajos gadsimtos pēc Kristus dzimšanas – agrīnā dzelzs laikmetā, kad visa Rušonas teritorija bija intensīvi apdzīvota.

Šņepstu pilskalns jeb Lielais kalns- valsts nozīmes arheoloģijas piemineklis (aizsardzības Nr.1924).

Atrrodas Preiļu – Aglonas ceļa kreisajā pusē (braucot virzienā no Preiļiem). Pilskalns ir 19 m augsts, iegarenas formas un tā virsmas laukums ir 80 X 60 m. Pilskalna Ziemeļu un Rietumu nogāzes ir mākslīgi pastāvinātas. Dienvidrietumu bijis aizsargāts ar grāvjiem, bet starp tiem atradusies uzeja pilskalnā un ieeja pilī. Pilskalna virsma un dienvidu nogāze tikusi arta un apstrādāta, tāpēc kultūrslānis, kas sedz kalna virspusi ir sajaukts a nogāzēm uz leju un daļēji noarts pils

1892. gadā pilskalnā izdarīti daļēji izrakumi. Atrasti keramikas priekšmeti un vēlā dzelzs laikmeta senlietas. Vēstures muzejā glabājas Šņepstu pilskalnā atrastie divi ovālie 5. Gs. šķiltavakmeņi un vairākas citas senlietas.

Pastaru vēdzirnavas- valsts nozīmes arhitektūras piemineklis (aizsardzības Nr. 6129).

Tās ir vienīgās Latvijā rekonstruētās holandiešu tipa vēdzirnavas ar grozāmu vējtveres mehānismu. Dzirnavu pirmais stāvs būvēts no šķeltiem laukakmeņiem. Augšējie stāvi būvēti koka konstrukcijā. Korpus apšūts ar dēļiem un nosegts ar skaidām. Virs tā atrodas grozāma augšdaļa – “galva”, “cepure”.

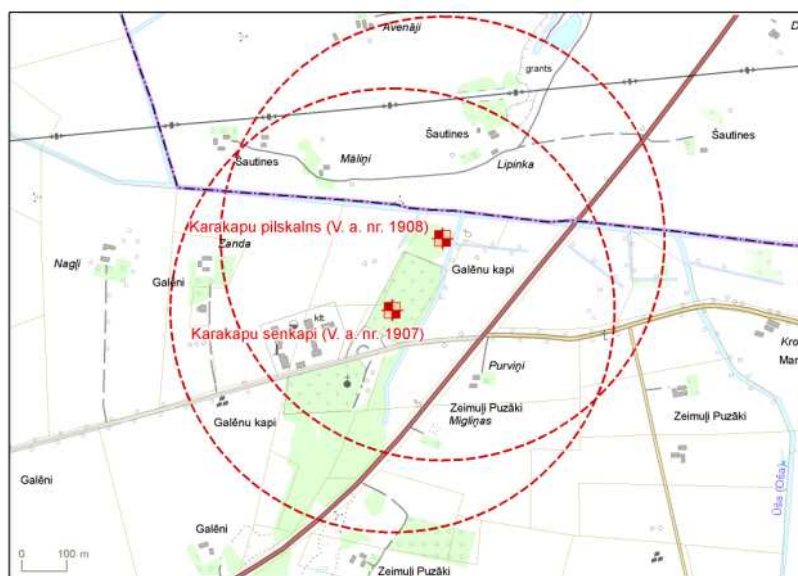
Karakapu senkapi - valsts nozīmes arheoloģijas piemineklis (aizsardzības Nr. 1907),
Karakapu pilskalns- vietēja nozīmes arheoloģijas piemineklis (aizsardzības Nr. 1908).

Karakapu senkapi un Karakapu pilskalns atrodas Preiļu – Viļānu ceļa malā, Galēnos. pie Riebiņu un Viļānu novada robežas,

Mūsdienās no pilskalna ir palikusi tikai ziemeļaustrumu zemākā daļa, kur redzamas vaļņa paliekas. Kalna augstākā daļa esot norakta laika posmā no 18.gs. līdz 20. gs. Noraktais materiāls esot izmantots būvniecības vajadzībām šīs teritorijas apkārtnē. Pilskalna apkārtnē ir atrasti kara kaujas liecību nav

cirvji. Tiek uzskatīts, ka karakalpu senkapi izveidoti Livonijas kara laikā. Teritorijā nav veikti arheoloģiskie izrakumi, tāpēc precīzu vēstures liecību nav

**2.2. pielikums. Ar pašvaldības lēmumu noteiktie nozīmīgie kultūrvēsturiskie objekti
(vietējās nozīmes kultūras pieminekļi)un to raksturojums**

Pašvaldības nozīmes kultūras pieminekļu aizsardzības kārtību nosaka Riebiņu novada domes saistošie noteikumi Nr.5 „Par Riebiņu novada kultūras pieminekļu saglabāšanu, uzturēšanu un aizsardzību” un šie Noteikumi.

2.tabula.

<i>Nosaukums</i>	<i>Kadastra Nr.</i>
<i>Galēnu pagastā:</i>	
Vidsmuižas katoļu baznīca	76480020013
Galēnu muižas parks	76480020147
Galēnu muižas komplekss	76480020148
Roberta Mūka dzimtā māja Galēnos	76480020194
J.Zeimuļa saimniecības ēka Mičuļevkā	76480010031
Radžu aka Sondoros	76480030056
Indānu grava	76480020121
Lomu vecticībnieku lūgšanas nams	76480040271
Makarovas vecticībnieku lūgšanas nams	76480040296
2. Pasaules karā kritušo padomju karavīru brāļu kapi Galēnos	76480020150
Piemineklis sarkanā terora upuriem „Baltais krusts” Galēnos	76480020100
Piemīņas akmens S.Belkovskim Maltas Trūpos	76480030025
<i>Riebiņu pagastā:</i>	
Riebiņu muižas parks	76620050128
Riebiņu katoļu baznīca	76620050535
Pieniņu katoļu baznīca	76620010018
Riebiņu muižas komplekss	76620050688; 76620050264
Stepanpoles krucifikss	76620050199
Pieniņu koka baznīca	76620010019
Riebiņu pareizticīgo baznīca	76620050133
Skangeļu vecticībnieku lūgšanu nams	76620060123
Piemīņas akmens J.Ivanovam Babros	76620040092
<i>Sīļukalna pagastā:</i>	
Obelisks 2.Pasaules karā kritušajiem cīnītājiem	76780030293
<i>Stabulnieku pagastā:</i>	
Vilciņu vecticībnieku lūgšanu nams	76800010180
Polkoronas muižas ēka	76800030317
Polkoronas muižas saimniecības ēkas	76800030290; 76800030157
<i>Silajāņu pagastā:</i>	
Kostiņu vecticībnieku lūgšanu nams	76760010193
2.Pasaules karā kritušo karavīru brāļu kapi	76760040396
<i>Rušonas pagastā:</i>	
Terora upuru vieta Caunēs	76700120184
Kastīres muižas saimniecības ēka	76700070018
Gailīšu muižas kungu ēka	76700010232
Rušonas muiža	76700130053
J.Baško dzimtās mājas	76700070044
J.Streiča bērnības mājas Caicos	
Piemīņas vieta izsūtītajiem Aglonas Stacijā	76700120216
„Baltais krusts” - Krucifikss Aglonas Stacijā	76700120233

Galēnu muižas apbūve un parks

Galēnu, Goļāņu jeb Vidusmuiža celta 18. gs. bet vēlāk vairākkārtīgi pārbūvēta. Tā ir viena no plašākajām Latgalē. Muižas apbūve veidota historisma stilā. Muižas kompleksā ir plaša saimniecības ēku apbūve, kuras iekļauj gan dzīvojamās ēkas, gan saimniecības ēkas – kūtis, staļļus, kalpu māju klētis un sarga mājiņas. Saimniecības ēkas grupējas ap saimniecības pagalmu.

Muižaskungu mājas priekšā atrodas regulāra plānojuma parks. Parku aptver koku alejas, bet tā vidusdaļā sausi bastioni imitē bastiona nocietinājumus. Parkā aug 14

eksotisku koku un krūmu sugas un tas aizsargājams valsts nozīmes dabas objekts

Vidusmuižas Romas katoļu baznīca

Pirmā Galēnu baznīca bija celta no koka 1743.gadā. Šo baznīcu cēlis grāfs Borhs par saviem līdzekļiem. Baznīca pastāvēja vairāk nekā 160 gadu un tās lielums bija 245 m². Jauno mūra baznīcu atļāva celt tikai vecās koka baznīcas vietā. Tāpēc to nojauca, pārcēla aiz lielceļa un tur no jauna uzbūvēja. Tā kalpoja kā pagaidu baznīca, jaunās baznīcas celšanas laikā. Pēc jaunā baznīcas pabeigšanas, vecā ēka kalpoja dažādām vajadzībām līdz 1945. g. tā nodega.

Jaunās baznīcas ēka pabeigta 1912. gadā. Baznīcā ir trīs koka altāri. Tāpat paturēti vairāki priekšmeti no vecās baznīcas – vairākas gleznas, lustra un procesijas krusts, kā arī pagalmā saglabājies vecais zvanu tornis. Baznīcas teritoriju apvij zems mūra žogs ar dakstiņu jumtu, bet ieejas vāti kalti no dzelzs

Riebiņu Svētā Franciska katoļu baznīca

Tagadējā baznīca celta 1907. Gadā pāvesta Dominika Andreikus vadībā. Tās celtniecībā izmantotas Nīdermuižas baznīcas celtniecības plāni. Baznīca ir 15 m gara un 12 m plata ēka ar skārda jumtu.

Pieniņu Romas katoļu Jēzus Sirds un Svētās Annas baznīca

Senā koka baznīca Pieniņos, kas celta 1806. gadā saglabājusies līdz mūsdienām, bet tā nepilda vairs savu sākotnējo funkciju. Jaunā baznīcas celtniecība uzsākta 1936. gadā un pabeigta 1939. gadā. Baznīcā ved trīs gala durvis. Tāpat ir trīs altāri, kas darināti gotikas stilā no ozolkoka un trīs navas. Baznīcā ir koka griesti, tie vidus navā veido lokveida arkas, bet malējās navās – lēzeni.

Baznīcā saglabājušies vairāki priekšmeti un elementi no vecās koka baznīcas – akmens ūdens trauks, 2 procesijas feretoni, kā arī pie ieejas baznīcas dārzā vecās baznīcas dzelzs krusts, kurš iemūrēts akmens pamatnē. Baznīcas dārzu apvij koka žogs baltu ķieģeļu stabos.